

πληροφορίας, ὅτι οἱ Ἕλληνοὶ ἀπέρχονται. Ὁ ἀντιδικὸς τῶν κατωτέρωσις νὰ κερδήσῃ τὴν δίκην, ἀλλὰ περὶ τούτου ἀδιαφέρει, ἔγραψε δὲ εἰς τὸν νέον Δερβενάγαν, καὶ ἅμα μετὰ τὴν ἀπάντησιν του ἐμέλλε νὰ σκεφθῇ περὶ τῆς ἐπανόδου του. Ὁ Ἰαπετὸς ἔλεγε συχνά, ὅτι ἐπεύρει νὰ ζήσῃ ἐν Θεσσαλίᾳ βίον ἀγροτικὸν ὑπὸ τὴν σκιὰν τῶν δένδρων, βλέπων μετ' ἡδονῆς τοὺς βόας σύροντας τὸ ἄροτρον.

— Δὲν πρέπει τότε νὰ φορῇτε χειρίδας, τὸν εἶπεν ἡ Εὐφροσύνη, μετανοήτατα ἀμέσως διὰ τὸ σκόμμα της, διότι δὲν ἤθελε νὰ δεῖξῃ οἰκειότητα πρὸς ὃν ἔχοντα ἀξιώσεις μνηστῆρος.

— Βέβαια τότε θέλω ἐνδυθῆ ὡς γεωργός, καὶ νομίζω ὅτι θέλουν μὲ πρέπει τὰ ἐνδύματα.

Ἡ Εὐφροσύνη ἐτιώπησεν, ὃ δὲ Ἰαπετὸς ἐνόησεν, ὅτι δὲν θέλουν φροντίσει νὰ τὸν ἰδοὺν φέροντα τοιαύτην στολὴν, ἂν δὲν ἐπιχειρήσῃ τι ὁ ἴδιος, καὶ περὶ τούτου ἤρχισε νὰ σκέπτεται σπουδαίως, πρὶν φύγῃ τὸ λάφυρον.

(Ἐπεται συνέχεια).

ΤΕΣΣΑΡΕΣ

ἄγνωστοι μέχρι τοῦδε Ἑλληνικαὶ ἐπιστολαὶ

τοῦ Αυτοκράτορος Φρειδερίκου τοῦ Β'.

— 0 —

Τῷ 1848, ὁ Γερμανὸς Γουσταῦς Οὐόλφιος ἀντέγραψεν, ἐν τῇ κατὰ τὴν Φλωρεντίαν Λαυρεντιανῇ βιβλιοθήκῃ, τέσσαρες ἀγνώστους πρότερον Ἑλληνικὰς ἐπιστολάς τοῦ περιωνύμου αυτοκράτορος Φρειδερίκου τοῦ Β', εὐρίων αὐτὰς προσηρητημένας εἰς τὸ ἐν τῇ βιβλιοθήκῃ ταύτῃ, ὑπ' ἀριθ. 2725 χειρόγραφον τοῦ Σοφοκλέους, τὸ περὶ τὰ τέλη τῆς τρις-καιδεκάτης ἑκατοστῆς ετηρίδος γεγραμμένον. Κατὰ δὲ τὸ ἐνιστὼς ἔτος ἐδημοσίευσεν αὐτὰς ἐν Βερολίνῳ. θεωρήσας εὐλόγως ὡς σπουδαιότατα βοηθήματα τῆς κατὰ τὴν ἐποχὴν ἐκείνην εὐρωπαϊκῆς καὶ ἑλληνικῆς ἱστορίας.

Αἱ ἐπιστολαὶ εἶναι γεγραμμέναι διὰ τῆς αὐτῆς χειρὸς ἧτις ἔγραψε καὶ τὸ τοῦ Σοφοκλέους χειρόγραφον, ἀλλὰ διὰ μικροτέρων γραμμάτων καὶ μετὰ πλείστων συγκοπῶν παρεκτὸς τούτου πολλὰ χωρία αὐτῶν εἶναι παρεφθαρμένα καὶ σφόδρα δυσανάγνωστα. Εἰναι δὲ γνήστως ἐξαγεται ἀπὸ τοῦ ὕφους αὐτῶν καὶ τοῦ πνεύματος, παρεμφερῶν ὄντων πρὸς τὸ ὕφος καὶ τὸ πνεῦμα τῶν ἄλλων γνωστῶν τοῦ αὐτοῦ αυτοκράτορος ἐπιστολῶν. Ναὶ μὲν ἑλληνικαὶ αὐτοῦ ἐπιστολαὶ δὲν περιεσώθησαν καὶ αὐταὶ αἱ πρὸς τὸν γαμβρὸν του Ἰωάννην Δούκαν Βατάτσην τὸν ἐν Νικαίᾳ αυτοκράτορα, εἶναι λατινιστὶ γεγραμμέναι ἀλλὰ καὶ αἱ προκείμεναι, ὡς εἰκάζει, ὁ ἐκδότης,

πιθανώτατα ἐγράφησαν λατινιστὶ, μεταφρασθεῖσαι εἰς τὸ ἑλληνικόν, διότι πρὸς Ἕλληνας ἀπευθύνοντο. Ὁ Φρειδερίκος Β' ἐγίνωσκε τὴν γλῶσσάν μας ἔχων δὲ προστούτοις πολλὰς σχέσεις πρὸς τὰ ἑλληνικά κράτη τῆς Ἀνατολῆς, μεταχειρίζετο βεβαίως καὶ Ἕλληνας εἰς τὸ γραφεῖόν του πρὸς τὴν τοιαύτην γρεῖαν. Σημειωτέον ὅμως ὅτι τῶν ἐπιστολῶν τούτων δὲν περιεσώθη εἰμὴ τὸ ἑλληνικὸν κείμενον, ἐνῶ τῶν ἄλλων πρὸς τὸν Βατάτσην δὲν ὑπάρχει εἰμὴ τὸ λατινικόν.

Ἡ πρώτη ἐπιστολὴ εἶναι ἀνεπίγραφος, καὶ, ὡς πᾶσαι αἱ λοιπαὶ, ἀχρονολόγητος. Ἀλλὰ ἀπὸ τοῦ περιεχομένου αὐτῆς καὶ ἀπὸ τοῦ συνδυασμοῦ μετὰ τῶν λοιπῶν καθίσταται βέβαιον, ὅτι ἀπευθύνετο πρὸς τὸν δεσπότην τῆς Ἡπειροῦ Μιχαὴλ Ἀγγελῶν Κομνηνὸν Δούκαν· ἐκ δὲ τῶν γεγονότων τῶν ἐν ταῖς ἐπιστολαῖς ταύταις ἀναφερομένων, ὁ ἐκδότης εἰκάζει ὅτι ἅπασαι ἐγράφησαν κατὰ τὸ 1250 ἔτος, εἰς ἐποχὴν, δηλαδή, κατ' ἣν τὸ μὲν ἐν Βυζαντίῳ Λατινικὸν κράτος ἔπνεεν ἡδὴ τὰ λοιπὰ, τὸ δ' ἐν Νικαίᾳ Ἑλληνικὸν ὑπὲρ ποτε ἤμαζε, τὴν δ' Ἡπειρὸν ἐκυβέρνηεν ὁ προμνημονευθεὶς δραστήριος δεσπότης Μιχαὴλ Β'.

Ἰδοὺ τὸ κείμενον τῆς πρώτης ἐπιστολῆς, ὃ περ δίδομεν ἐνταῦθα κατὰ τὰς ὑπὸ τοῦ Γουσταῦς Οὐόλφιος γενομένας διορθώσεις. Τὴν ἐπιγραφὴν, μὴ φέρουσαν εἰμὴ τὰς δύο λέξεις « Τῷ Κυρίῳ, . . » συνεπλήρωσεν αὐτός ὡς ἑξῆς.

Τῷ Κυρίῳ Μιχαὴλ Ἀγγέλῳ Κομνηνῷ Δούκα, τῷ ἐπιφανεστάτῳ Ἡπειρωτῶν δεσπότη.

« Τὴν εὐκρινεστάτην ἀγάπην σου διὰ τῶν παρόντων εἰδέναί βουλόμεθα, ὅτι εἰς τέλειον τῶν ἀντικειμένων ἡμῖν ἀφανισμόν καὶ συντριβὴν ὀλοτελῆ τῶν παπαδικῇ κακογνωμίᾳ ἀνθισταμένων ἡμῖν, ἵνα ἡ αἰθριότης ἡμῶν τῶν πολευικῶν πόνων ἀνεσιν λάβοι, καὶ τὸ ὑπὲρ σου ἅπαν αὐτῆς ἐν εἰρήνῃ διάγοιτο, συγχρὴν χεῖρα ὀπλιτῶν πανταχόθεν οὐ μόνον ἐκ τῶν ὑπηκόων ἐπαρχιῶν καὶ πόλεων τῆς βασιλείας ἡμῶν, ἀλλὰ καὶ ἀπὸ τῶν ἀγαπώντων τὸ ἡμέτερον ὄνομα φίλων καὶ συγγενῶν ἐκ διαφόρων ἐθνῶν κατὰ τὸ ἐλευσόμενον πρότερον (*) ἑαρ συναθροῖται ἡρετισάμεθα οὐχ ὡς τῶν ἡμετέρων δυνάμεων ἐν τε πλήθει καὶ δυνάμει στρατιωτῶν καὶ πεζῶν πρὸς τελείαν τῶν ἐχθρῶν ἡμῶν συντριβὴν ἐτέρων ἐπικουρίας δεουσῶν, οὐδ' ὡς τῶν θησαυρῶν ἡμῶν μείωσιν ἐχόντων τοῦ μὴ ἀφθίως ἐποχετεύειν τῷ στρατοπέδῳ ἡμῶν τὰ χρήσιμα, ἀλλ' ἵνα μάθωσιν οἱ ἀντίθετοι, κηλίκην ἡ βασιλεία ἡμῶν κέκτηται δυνάμει, οὐ μόνον ἀπὸ τοῦ τεταγμένου λαοῦ αὐτῆς, ἀλλὰ καὶ ἀπὸ τῶν ἄλλοθεν δεσποζόντων καὶ κελευόντων γηγενῶν φίλων καὶ συγγενῶν ἡμῶν. Ἡμεῖς γάρ οὐ μόνον διεκδικεῖν τὸ ἡμέτερον δίκαιον ἐφιέμεθα, ἀλλὰ καὶ [τὸ] τῶν γειτνιαζόντων φίλων ἡμῶν καὶ ἀγαπητῶν, οὓς ἡ ἐν Χριστῷ καθαρὰ καὶ εὐλικρινὴς ἀγάπη συνῆψεν εἰς ἓν, καὶ κατ' ἐξαιρέτου

(*) Ἰσως πρῶτον.

τοὺς Γραικοὺς, συγγενεῖς καὶ οἴλου· ἡμῶν, περὶ ὧν ὁ λεγόμενος ἄρτι πάπας, δι' ἣν ἔχομεν σχέσιν καὶ ἀγάπην μετ' αὐτῶν, χριστιανικωτάτων ὄντων καὶ εὐσεβεστάτα πρὸς τὴν τοῦ Χριστοῦ πίστιν διακειμένων, τὴν ἀκόλαστον αὐτοῦ γλῶσσαν ἐλίησε καθ' ἡμῶν, ἀσεβειστάτους τοὺς εὐσεβεστάτους Γραικοὺς, καὶ αἰρετικούς τοὺς ὀρθοδοξοτάτους καλῶν. Πρὸς γοῦν τὴν τοιαύτην ἡμῶν προθυμιάτην ἐπιχείρησιν καὶ ὁ περιπόθητος γαμβρὸς ἡμῶν, ὁ βασιλεὺς Ἰωάννης, εὐδιάθετον ἀγάπην, ἣν πρὸς ἡμᾶς ἔχει ἀδιασπαστως, ἐνδείξαι βουλόμενος, χειρὰ τινα τῶν ὑπ' αὐτοῦ τοξοτῶν καὶ ὀπλιτῶν πρὸς ἡμᾶς ἀποστέλλει. Καὶ ἐπεὶ διὰ τῆς χώρας σου οἱ ἀποσταλέντες πρὸς ἡμᾶς ἄνθρωποι μέλλουσι διελθεῖν, παρακαλοῦμεν τὴν καθαρὰν ἀγάπην σου, ἣν ἀθόλωτον καὶ ἀπαρασάλευτον διαφυλάττειν ἀεὶ βουλόμεθα, ἵνα παραχωρήσῃς αὐτοὺς διὰ τῆς χώρας σου σώους, ἀνενοχλήτους καὶ ἀζημίους διελθεῖν ἄχρι τοῦ Δυρράχιου, δοὺς αὐτοῖς βουλὴν καὶ βοήθειαν διὰ τὴν ἡμετέραν ἀγάπην, τοῦ διασωθῆναι αὐτοὺς διὰ τάχους. Ἴδου γὰρ ξύλα ἱκανὰ ἀποστέλλομεν πρὸς τὸ Δυρράχιον διὰ τὸ περᾶσαι αὐτοὺς πρὸς τὸ Βρενδίσιον. »

Αἱ τρεῖς ἕτεραι ἐπιστολαὶ ἐπιγράφονται ῥητῶς πρὸς τὸν ἐν Νικαίᾳ αὐτοκράτορα Ἰωάννην Βατάτσην ἡ πρώτη μάλιστα αὐτῶν περιέχει ὁλόκληρον τὸν τίτλον ἀμφοτέρων τῶν ἡγεμόνων.

Ὁ Ἰωάννης Βατάτσης ἔγνημεν εἰς δεῦτερον γάμον, τῷ 1244, τὴν θυγατέρα τοῦ Φρεδερίκου Β'. Ἄνναν, τὴν ἀδελφὴν τοῦ πολυδουλλήτου μετέπειτα βασιλέως τῆς Σικελίας Μανφρέδου. Τὸ συνοικέσιον τοῦτο δὲν ἀπέβη εὐτυχές, διότι ὁ Βατάτσης, ἀγαπήσας τὴν μετὰ τῆς Ἄννης ἐλθοῦσαν ἀπὸ Ἰταλίας Μαρκεζίναν, ὅπως παρμέλησε τὴν νόμιμον σύζυγον, ὅπερ ἐντοῦτοις δὲν ἐψύχρανε τὰς μετὰ τοῦ πενθεροῦ του πολιτικὰς σχέσεις.

Τὸ κείμενον τῶν τριῶν ἐπιστολῶν ἔχει οὕτω.

Φρεδερίκος θεοῦ χάριτι Ῥωμαίων βασιλεὺς αἰεὶ αὐγούτσος, Ἱεροσολύμων καὶ Σικελίας ῥήξ. Ἰωάννη τῷ ἐπιφανεστάτῳ Γραικῶν βασιλεῖ, τῷ Δούκα, περιποθήτῳ γαμβρῷ αὐτοῦ.

Χαῖρε εἰς Χριστόν.

« Μετὰ καθαρᾶς ἀγάπης καὶ εἰλικρινοῦς διαθέσεως, ὥσπερ ἐκ διαδοχῆς ἐκ τῆς τοῦ κυρίου δεξιᾶς τὰς εὐεργεσίας λαμβάνομεν, καὶ τὸ τῆς βασιλείας κράτος ἡμῶν τῇ παντοκράτορικῇ δυνάμει αὐτοῦ φιλευσπλήχυνως καθ' ἐκάστην ὑπερυψοῦται, οὕτω καὶ τῇ γνησίᾳ ἀγάπῃ τῆς βασιλείας σου συνεχεστέροις γράμμασι καὶ μηνυταῖς τὸ τῆς βασιλείας ἡμῶν εὐτύχημα καὶ τὸ κατὰ τῶν ἐλθόντων αὐτῆς πρόκαιον νυνὶ θεόθεν ἀπροσδοκῆτως τετελεσιουργημένον γνωρίσαι προθύμως αἰρούμεθα. Ἄρτι γὰρ Οὐμβέρτου τοῦ εὐγενοῦς μαρκεσίου Παλαβιτζίνου, πιστοῦ ἡμῶν, ὄντινα κε-

φαλὴν ἐπὶ τοῦ εὐτυχεστάτου φροσάτου (*) ἡμῶν καὶ τοῦ περιφήμου κάτρου ἡμῶν Κρεμόνας καὶ τῶν πέρι· χώρων κατεστήσαμεν, ἐξ ὁρισμῶν τῆς ἡμῶν αἰθριότητος συγγὴν χεῖρα στρατιωτῶν καὶ πεζῶν συναθροίσαντος καὶ πρὸς ἐπικουρίαν αὐτοῦ τινὰς τῶν πιστῶν ἡμῶν τῆς Ἰταλίας συγκαλεσαμένου, τούτῃστ' στρατιὰν οὐκ ὀλίγην τῶν ἀνδρικωτάτων καὶ ἀγαλλαρίων τῆς Παπίας, τῶν καρτερικωτάτων Περγαμηνῶν, τῶν εὐτόλμων τῆς Λακύνης, τῶν θαρσικωτάτων Ἀλαμάνων, τῶν εὐπροθύμων τῆς Πάρμης, τῶν ὅσοι ἐκτὸς τοῦ κάστρου αὐτοῦ ἐν τῇ πίστει τῆς βασιλείας [ἡμῶν παρέμειναν, . . . οἱ διώκοντες εἰ μὴ οἱ] ἐντὸς τῆς Πάρμης τὰς γεφύρας κατέκοψαν, τάχα ἂν ὁμοῦ ἐντὸς τοῦ κάστρου Πάρμης ἐφέροντο. Τὸν ἐπινίκιον οὖν οἱ ἡμέτεροι ἄσαντες αἶνον, καὶ τὸ ἀνακλητικὸν σκληπίσαντες, ὥσπερ εἰθίσται, καὶ πρὸς τὰς πύλας αὐτὰς τῆς Πάρμης τὰς τένδας στήσαντες, οὐκ ἀναχωρήσειν ἀπὸ τοῦ παρακαθίστου ταύτης χωρὶς ὁρισμοῦ ὑπεσχήθησαν ἄχρι τοῦ, οὗ πυρὶ καὶ σιδήρῳ παντελῶς ἀφανίσωσιν, ἢ βίᾳ αὐτὴν ἐλκύσωσι πρὸς τὸν ἡμέτερον ὁρισμὸν, ὥς αἰχμητῶν καὶ τεθνηκότας τοὺς ταύτης οἰκήτορας ἔχοντες.

Ταῦτα μὲν ἐγένοντο ἐν τῇ 11^ῃ τοῦ παρελθόντος αὐγυῖου, ἰνδικτιωνικῇ. Κατὰ δὲ τὴν εἰκοστήν ἡμέραν τοῦ αὐτοῦ μηνὸς ὁ κόντος Γαλτερίος δὲ Μοννόπολι, πιστὸς καὶ οἰκεῖος ἡμῶν, ὅς ἐστι κεφαλὴ τοῦ φροσάτου ἡμῶν ἐν τῇ μάρκᾳ, παρακαθήσας κάστρον, λεγόμενον Κίγγουλον, ἐν ᾧ ὁ καρδινάλιος Πέτρος Κάποτ'ζος ἦν, καὶ κρούσας πόλεμον, τὸ κάστρον αὐτὸ παρέλαβε. Διὰ νυκτὸς δὲ ὁ καρδινάλιος, δίκην ῥακενδύτου πτωχοῦ, τὰς γεύρας αὐτῶν ἐξέφυγεν. Καὶ δὴ ὅλη ἡ μάρκα, τὸ δουκάτον καὶ ἡ Ῥωμανιόλα εἰς ὁρισμὸν τῆς βασιλείας ἡμῶν ἐστράφησαν. Κατὰ δὲ τὴν ἡμέραν ταύτην ἡ οἱ ἡμῶν καρτεροῦσιν, ὥρισε ἡ αἰθριότης ἡμῶν πάντας αὐτοὺς εἰς ἀφανισμόν τῇ Πάρμης ἀπελθεῖν, ὥστε τὴν ἀγέρωχον αὐτῶν ὄφρ' ἐν καὶ τὸ τῆς γνώμης αὐτῶν αὐθαδὲς εἰς τέλος καταβαλεῖν. Καὶ δὴ τῶν ῥηθέντων πιστῶν ἡμῶν τὸν Τάραν διαπερασάντων ποταμῶν, καὶ πλησίον τῆς Πάρμης τὰς σκηνὰς αὐτῶν στήσαι βουλομένων, οἱ ἀναιδεῖς καὶ ὑψαύχενες Παρμεσάνοι τῷ τῆς ἀπιστίας καὶ ὑπερηφανίας αὐτῶν ἀνέμῳ, ὁρμῇ τε ἀτάκτῳ φερόμενοι, τὴν ἄρμαξαν (**) αὐτὴν, ἣν Ἰταλικῶς καρρότζιον καλοῦσι, πανστρατεὶ τῆς Πάρμης ἐξέταλον, καὶ κατὰ τοῦ εὐτυχεστάτου φροσάτου ἡμῶν θρηνηδῶς τε καὶ κακοδαιμόνως ὥρμησαν. Οἱ γοῦν ἡμέτεροι πιστοί, ἐν δυνάμει Χριστοῦ τοῦ θεοῦ ἡμῶν, τοῦ τὴν ἡμετέραν διέποντος βασιλείαν, κινούμενοι, καθιδρυμένοι δὲ τῷ διαπύρῳ ζήλῳ τῆς πίστεως ἡμῶν, βασιλικῶς τε καὶ στρατιωτικῶς τὰς φάλαγγας καὶ λογαγωγούς διατάξαντες, προθυρίαν δὲ λαβόντες ἐξ ὕψους, ὥς ὑπὲρ τοῦ δικαίου καὶ πιστῶν τῆς βασιλείας ἡμῶν κατὰ τῶν ἀδίκων καὶ ἀπίστων ἦν ὁ πόλεμος, ἄραντες τὰ τροπαιοφόρα καὶ εὐτυχῇ

(*) Στρατοῦ.

(**) Ἰτως ἀρμάμαξαν.

σκήπτρα τῆς βασιλείας ἡμῶν καὶ τὸν τοῦ ὀνόμα-
τος ἡμῶν εὐφημισμὸν ἀλαλάζαντες, κατὰ τῶν ἀ-
πίστων οἱ πιστοὶ εὐτάκτως καὶ μεγαλοψύχως ἐ-
φέροντο. Ἀγχίμαχοι δὲ γεγονότες καὶ ἐπὶ πολ-
λαῖς ταῖς ὥραις ἀνδρικώτατα καὶ καρτερικώτατα
παλεμῶντες, φέρειν μὴ σθένοντες οἱ ἀντίπαλοι τὰς
βαρεῖας ἐπιθέσεις καὶ πολεμικὰς τῶν γενναίων
στρατιωτῶν ἡμῶν παλάμας, τὰς τε θανατίμους
τρώσεις καὶ τὰς περικρότους πληγὰς, πρὸς φυγὴν
οἱ δεξιοὶ ἐτράπησαν. Τὸ δὲ καρρότ' ἔχον αὐτῶν τῆς
ἀνάγκης κατεπειγούσης ἔσταντες, τὴν ἑαυτοῦ ἐκα-
στος σωτηρίαν ἐπολυπραγματοῖτο καὶ εὐτυχίαν τὴν
ἀειφυγίαν ἐνόμιζε. Κάντεθ' ἔτις ἂν ἐξαγγέλλοι
τὴν τῶν σφαγιασθέντων αὐτοῖς Παρμεσάνων πληθύν.
τὸν τῶν πληττομένων καὶ πατομένων ἀριθμὸν καὶ
τὴν τῶν μεληδὲν κατακοπέντων ὑπὸ τῶν Κρεμο-
νισίων ποσότητα; διὰ τὸ μανικῶς αὐτοὺς διακεί-
σθαι κατ' αὐτῶν; Ὅσοι δὲ εὐρέθησαν ἐν τῷ κάμπῳ
τῶν σφαγιασθέντων καὶ ἀριθμεῖσθαι δυναμένων, χω-
ρὶς τῶν ἐν τῷ ποταμῷ πνιγέντων, ὑπῆρχον χιλιά-
δες δύο καὶ ἐπέκεινα. (Ἔσους) δὲ τῶν μεγαλο-
τέρων αὐτῶν καὶ τῆς κάτω τύχης ἐξώγρηταν, τῇ
ἡμετέρα παρέδωκαν φυλακῇ, οἱ τὸν ἀριθμὸν εἴσι-
χιλιοι καὶ διακόσιοι. Καὶ ἐν μείονι ἢ ταῦτα ἐγρά-
φοντο, οἱ ἀποκρισιάριοι (*) τῶν ἐναπ' ὑμεινάντων λει-
ψάνων τοῦ Δουκάτου καὶ Ῥωμηνιολῆς πρὸς τοὺς
πόδας ἡμῶν παρεγένοντο, αἰτοῦντες συμπάθειαν
καὶ τὴν χάριν ἡμῶν. Κατὰ δὲ τὴν πρώτην τοῦ πα-
ρόντος Σεπτεμβρίου, δώδεκα ἡμέτερα κάτεργα, ἃ
πρὸς τὴν Σάονα ἀπεστείλαμεν εἰς φύλαξιν αὐτῆς,
ἐν οἷς Πέτρος τῆς Δείριος τῆς Γαέτας, ὁ ἡμέτε-
ρος πιστὸς, δεκαεὶ πλοῖα Γενουδισίων τῶν ἀπί-
στων ἡμῶν ἐπίασαν, καὶ τοὺς ἐν αὐτοῖς ἢ ἡμετέρα
κατέχει φυλακῇ. Ταῦτα πάντα τῇ γνησίᾳ ἀγάπῃ
τῆς βασιλείας σου γνωρίζομεν εἰς χαράν. Ἐφεπο-
μένης δὲ τῆς τοῦ θεοῦ βοηθείας, χαριέστερα τῇ βα-
σιλείᾳ σου γράψομεν, ἐνηδομένη τοῖς ἡμῶν κατορ-
θώμασιν. »

Φρεδερίκος Θεοῦ χάριτι καὶ τὰ ἐξῆς, Ἰωάννη τῷ
ἐπιρανεστάτῳ Γραικῶν βασιλεῖ καὶ τὰ ἐξῆς.

« Τὰς ἀποκομισθείσας γραφὰς τῇ ἡμῶν αἰθριότητι
ἐκ μέρους τῆς βασιλείας σου μετὰ τοῦ Παιδρύτου
παιδουπούλου αὐτῆς, (**) μετὰ πολλῆς εὐθυμίας
ἐδεξάμεθα. Θυμῆρή γὰρ ἐν αὐτῇ περιείχετο καὶ
τῇ ἡμετέρα αἰθριότητι λίαν ἐπιτερπὴ περί τι
τῶν σῶν ὑγειῶν καὶ εὐοδώσεων καὶ περὶ τῶν, ὅσα
περὶ τῆς νήσου Ῥόδου μετ' εὐτυχίας πρὸς τὸ πα-
ρὸν ἐτελέσθησαν. Καὶ ἡμεῖς ἀμοιβαίως κομμεντα-
ρίοις (***) τῇ καθαρᾷ ἀγάπῃ τῆς βασιλείας σου
μηνύομεν, ὅτι τῇ ἄνωθεν προμηθίᾳ κρατυνόμενοι
καὶ ὁδηγούμενοι ὑγιαίνομεν, εὐσταθοῦμεν, νικῶμεν
τοὺς ἐχθροὺς ἡμῶν καθ' ἑκάστην, καὶ κατ' ἡμᾶς

πάντα κατὰ νοῦν εὐοδοῦνται καὶ διυλύνονται. Περὶ
δὲ χρεῖαν τὴν ἐν τοῖς γράμμασι τῆς βασιλείας σου,
(*) : πῶς ὁ Πάπας ἀδελφοῦ ἐλαχίστους καὶ
κῆρυκας πρὸς τὴν βασιλείαν σου ἀπέστειλεν ἐπὶ
τῷ διαλεγλῆναι μετὰ τῶν Ἀρχιερέων τῇ ἐκκλη-
σίᾳ τῆς βασιλείας σου, ὅπερ οὐ μόνον τῇ ἡμῶν αἰ-
θριότητι ἀλλὰ καὶ τοῖς ἐτι νηπίοις τῇ γνῶμῃ τερα-
τῶδες δοκεῖ καὶ παράδοξον; Πῶς οὗτος ὁ λεγόμενος
μέγας Ἀρχιερεὺς ἱερέων, πάντων ἐνώπιον καθ' ἑκά-
στην τῇ βασιλείᾳ σου ὀνομαστὶ καὶ πάντας τοὺς
ὑπὸ σὲ Ῥωμαίους ἀφορισμῷ καθυποβάλλων, αἵρε-
τικούς τοὺς ὀρθοδοξοτάτους Ῥωμαίους, ἐξ ὧν ἡ
πίστις τῶν χριστιανῶν εἰς τὰ τῆς οἰκουμένης ἐ-
ξῆλθε πέρατα, ἀναιτύντως καλῶν, τοιούτους ἂν.
ὅρας πνευματικούς κατ' αὐτὸν πρὸς τὴν βασιλείαν
σου ἀποπέλλειν οὐκ ἠρυθρίασε; Πῶς ὁ τοῦ σχίσ-
ματος αἷτιος δολερῶς ὑπεισέρχεται, ἵνα τοῖς ἀναι-
τίοις εἰσφέρῃ ἀντέγελλημα; Πῶς ὁ ἀγιοσύνην καθυ-
ποκρινόμενος διὰ τοὺς ὑπηρέτας καὶ κῆρυκας τοῦ
οἰκείου θελήματος, ἀποστάτας τῆς πίστεως καὶ
σκανδαλοποιούς, τοὺς πρόσθεν καὶ ἄνωθεν ἀπ' ἀρ-
χῆς πλουτοῦντας τὴν εὐσέβειαν καὶ τὴν εἰρήνην
εὐὰ γελιζομένους τοῖς πέρασι, τοῖς ὑπ' αὐτὸν Λα-
τίνοις ἀεὶ κηρύττειν οὐ παύεται; Πῶς τὴν ἐμ-
φυτον ἐκπαλαί δαιμονικῇ ἐπιρροίᾳ τοῖς τῆς Ῥώ-
μης Ἀρχιερεῦσι κατὰ τῶν Ῥωμαίων κακίαν, ἣν
οὐκ ὀλίγοι μεγάλοι πνευματικοὶ Ἀρχιερεῖς καὶ
τοῦ Χριστοῦ θεράποντες λόγῳ καὶ ἔργῳ καὶ διηνεκεῖ
εὐχῇ τῷ μακρῷ παρελθόντι χρόνῳ ἐκριζῶσαι οὐκ
ἴσχυσαν, — οὗτος οὖν, παντοίοις εἶδεσι ταύτην ἀ-
νανειώσας, παιγνιδίοις λόγοις καὶ ἀπλῶν ἀνθρώπων
δολεραῖς εἰσηγήσεσιν ἐν βροτῇ καιροῦ διορθῶσαι κα-
θυπιτχνεῖται; Οὐχ οὗτος ἐστίν, ὅς τὴν ἡμετέραν
αἰθριότητα διὰ τὸ συνοικέτιον, ὃ ἐγένετο μετὰ
τῆς βασιλείας σου καὶ τῆς γλυκυτάτης ἡμῶν θυγα-
τρὸς, ἐνόμως τε καὶ κανονικῶς, παραλόγῳ φερό-
μενος ὁρμῇ, δημοσίως ἀφώρισε, λέγων ἐνώπιον
τῆς παρ' αὐτῷ συναθροισθείσης συνόδου, ὅτι μετὰ
τῆς αἵρετικῆς συνοικέσιον ἐτρακταίσαμεν; (**) Πόθεν
οὖν οἱ τοῖ οἱ ἡμέτεροι Ἀρχιερεῖς παρέλαβον ὅπλα
φέρειν κατὰ χριστιανῶν, καὶ ἀντὶ τῆς ἱερᾶς διπλοῖ-
δος ἐνδύεσθαι θώρακα, ἀντὶ δὲ βακτηρίας ποιμαν-
τικῆς λόγχας καὶ ἀντὶ καλάμου τόξα φέρειν καὶ
πικροφόρους οἰστοὺς, κατὰ πάρεργον τὸ σωτήριον
ὄπλον τοῦ σταυροῦ κατέχοντες; Ποία σύνοδος οἰ-
κουμενικὴ ἢ τοπικὴ τοῦτο παρέδωκε; Ποῖος σύλλο-
γος θεοφόρων ἀνδρῶν ἐπεκύρωσεν ἢ ἐπεσφράγισεν;
Εἰ δὲ τις ταῦτα φαίνεται ἀπιστῶν, ἰδέτω τοὺς
ἀγίους Καρδηνάλιους καὶ Ἀρχιερεῖς ἐν τῇ καθ' ἡ-
μᾶς ταύτῃ οἰκουμένῃ ὅπλα φέροντας στρατιωτικά,
ἥτοι πολεμικά. Ὦν ὁ μὲν Δούξ, ἄλλος Μαρκεσά-
νος, ἕτερος δὲ Κόντος, καθ' ἣν ἔλαχε στρατοπε-
δεύειν ἐπαρχίαν, φημίζεται. Καὶ ὁ μὲν διατάττει
τὰς φάλαγγας, ἄλλος λοχαγωγεῖ, ἕτερος δὲ δια-
γείρει τὸν πόλεμον, στρατοπεδάρχαι καὶ σιγνορό-

(*) Οἱ πρέσβεις.

(**) Θεράπωντες, παιδός.

(***) Δι' ἀπαντίστων ἡμῶν.

(*) Περὶ δὲ τῆς ὑποθέσεως τῆς διαλεγνυμένης εἰς
τὰ γράμματα τῆς Υ. Μ.

(**) Συνομολογήσαμεν.

ρεῖ τινὲς καὶ οἱ βίβεν, πόροι καὶ περτικαφόροι. (*) Ἄρα πνευματικὰ ταῦτα καὶ ἀρχιερατικὰ εἰρήνης ταῦτα σύμβολα καὶ προοίμια; Τοιαῦτα οἱ τοῦ Χριστοῦ μαθηταὶ διατάξαντο; Τίς οὕτως ἀπλοῦς καὶ ἀσύ- νετος, ὅς τὴν τοιαύτην πονηρίαν οὐκ ἐννοεῖ, αἰ- σχύνῃ, ἱερεῖς τούτους καλῶν, ἀπατεῶνας καὶ ψευ- δοκήρυκας, ἐν πνεύματι Ἡλιοῦ πυρίκαυτον τὴν πλευρὰν αὐτῶν ποιούμενος, καὶ τὴν ὑδαρώδη γνώμην ταῖς στοιβάσθειταις σχιῶσιν ἐκτερούμενος; (**) Ὡς τῆς ἀντίας τῶν πολλῶν, οἱ αὐθωρεῖ καὶ αὐτὸ σχέδιον τὴν ἀγιωσύνην αὐτοῖς διαγράφουσι καὶ πλάττουσιν ἀγίους αὐθήμερον, ὡς ὁ μῦθος τοὺς Γί- γαντας. Τοιοῦτοι σήμερον ποιμένες ἐν Ἰσραὴλ, καὶ τῆς ἐκκλησίας Χριστοῦ οὐκ ἄρχιερεῖς, ἀλλὰ λύ- κοι ἄρπαγες, βῆρες ἄγριοι κατεσθίνοντες τὸν λαόν τοῦ Χριστοῦ. Ὡς, πότοι ἐν Ἀλαμανίᾳ, ἐν Ἰταλίᾳ καὶ ταῖς πέριξ χώραις ἐν ταῖς ἡμέραις ταύταις ἐ- φάνησαν, αἰχμηκωτίστησαν, ἐρυνεύθησαν, ἐρυγαδεύ- θησαν συνεργούντων αὐτῶν ὧν τὸ αἷμα ἐν χειρὸς αὐτῶν κατὰ τὸ προφητικὸν ἐκζητῆται κύριος. Εἰς τί δὲ κατήντησεν ἡ πονηρία αὐτῶν, ἡ ὅτι ἐμ- ταιώθησαν ἐν τῇ πανουργίᾳ αὐτῶν; Ἐφανερώθη ἡ ἀνομία αὐτῶν, καὶ ὁ μέγας φυσὼν, ἐν γωνίᾳ νυνὶ ὑπὲρ αἰσχύνης κρυπτόμενος, ἐλέγχεται παρὰ πάντων ὡς ψεύδους πατήρ. Ἐξέκλιναν πολλοὶ ἀπὸ τῆς διδαχῆς αὐτοῦ, καὶ οἱ ἄχρι τοῦ νῦν μετ' αὐ- τοῦ, νῦν ὀρώνται κατ' αὐτοῦ. Πόσαι γὰρ μυριά- δες δι' αὐτοῦ ἀπώλυντο, ὧν τὰ λείψανα πρὸ μι- κροῦ Αἰγύπτου ἔχει παρὰ τὰς τοῦ Νείλου ῥοὰς. (***) Οὐκ ἄγνοεῖ καὶ τοῦτο ἡ βασιλεία σου, πῶς μεθ' ὁρ- κου τὸν ἡμέτερον ἐβελαιίου θάνατον, ἵνα τοὺς ἡμε- τέρους πιστοὺς ἀποστατήσῃ τῆς πίστεως ἡμῶν πῶς τοὺς δούλους τῶν δούλων τῆς βασιλείας ἡμῶν ἐν τῇ Ἀλαμανίᾳ δυναστικῶς τε καὶ θωπευτικῶς ἠνάγκα- σεν ἄραι πτέρνας καθ' ἡμῶν. Ἀλλ' ἕως τὰ ἱερὰ σκεῦη καὶ πρότοδοι, ἅς ἀπὸ τῆς ἐκκλησίας ἀφείλεν βια- στικῶς, ὑποῦργησαν ἐν ταῖς ἐξόδοις αὐτῶν, ὡς ἐπὶ σκηνῆς ἡγοῦντο τὰ πράγματα, καὶ ὕψαλος ἦν ἡ πετρώδης γνώμη αὐτῶν. Ἀφ' οὗ δὲ πάντες κατη- ράχθησαν, ὁ μὲν ἐνθεν, ὁ δ' ἐκεῖθεν φυγὰς ἐνένετο, τὴν τῆς ἡμετέρας δεξιᾶς ἀπειλὴν ἐλδευματούμενοι. Προσεπιτούτοις τὴν ἡμετέραν οὐκ ἀποδιδράσκει διάνοιαν, ὃ διὰ τῶν σῶν γραμμάτων ἡμῖν ἐγνώρι- σκας, τὸ οὕτως ἔχον. Οὗτοι δὲ οἱ φέροι (†) ὅτε ἐξ ἀρχῆς κατέλυνον ἐνταυτί, ἄλλως ἐφαίνοντο διακεῖ- σθαι πρὸς τὴν βασιλείαν σου, καὶ ἄλλως διάκεινται νῦν, δι' ἃς ἤκουσαν διαφόρους εὐλόγους συντυχίας ὑπὲρ τῆς βασιλείας σου παρ' ἡμῶν. Ἐκ τούτων ἡ βασιλεία σου τὴν ἐνδομυχοῦσαν αὐτοῖς κακίαν ἐν- νοῦται δύναται, ὡς οὐ διὰ τὴν πίστιν καὶ συμβό- λου προσθήκην αὐτοῖς παρεγένοντο, ἀλλ' ἵνα κατὰ τὸ εἰωθὸς ζιζάνια σπεύρωσι ἀναμεταξὺ πατρὸς καὶ

υἱοῦ. Ἀφ' οὗ δὲ εὗρον τὴν ἀγάπην τῆς βασιλείας σου σταθερὰν καὶ ἀδιάπειστον καὶ τῆς πατρικῆς ἀγάπης ἀχώριστον, οὐκέτι πρόσθω χωρεῖν ἐτόλμησαν, εἰς διά- λεξιν τοῦς λόγους μετατρέποντες ἀδιόριστον, ἵν' ἐν τούτῳ ἐπικαλυφθῇ ἡ κακία αὐτῶν. Ἐκ γὰρ τῶν οὕτω παρ' αὐτῶν προτεθέντων πᾶς τις συνάγειν καὶ συμ- περαίνειν δύναται, ὡς οὐκ εὐθεῖαι αἱ τρίβοι αὐτῶν, καὶ ῥυπαροὶ οἱ πόδες αὐτῶν πρὸς τὸ τοῦ εὐαγγελίου κήρυγμα.

Βούλεται δὲ καὶ ἡ αἰθριότης ἡμῶν πατρικῶ τρό- πῳ τὴν υἱικήν σου ἐλέγγειν διαθέσιν, πῶς ἄνευ πα- τρικοῦ βουλευμάτος ἠτέλητας ἀποκρισιαρίους πρὸς τὸν Πάπαν στέλλειν. Ἔδει τὴν ἀγάπην σου, τὴν ἡ- μετέραν πρῶτως ἐλεῖν βουλήν. Πεπειραμένοι γὰρ τῶν ὧδ' ἐσμεν, καὶ τῶν τοιούτων ἡ κακία ἡμᾶς οὐ λαν- θάνει· ὡς καὶ ἡμεῖς ἐκ τῶν φουομένων πολλάκις ὑ- ποθέσεων τῶν αὐτόθεν μερῶν ἄνευ τῆς σῆς βουλῆς πράττειν τι ἢ ἐπιχειρῆσαι οὐ βουλόμεθα, ὡς τὰ γειτνιαζοντά σοι μέρη γνωριμότερα τῇ βασιλείᾳ σου, ἢ περ ἡμῖν. Ὅμως ἅπερ ἡμῖν ἡ βασιλεία σου ἐγραψεν, ἀποδεχομεθα ὡς ἀνατεθέντα, τῇ ἡμετέρᾳ δελήτῃ τε καὶ διακρίσει. Καὶ ἰδοὺ κάτεργα. Χωρὶς ὑπερθέσεως ἐξ ἄλλα πλοῖα ἱκανὰ ἀπὸ τοῦ Βρεντησιῦ πρὸς τὸ Δυρράχιον ἀποστέλλονται πρὸς τὴν τῶν ἀ- ποκρισιαρίων τῆς βασιλείας σου διαπλώσιν καὶ πε- ραίωσιν, καὶ ἄνθρωπον αὐτοῖς ἀπὸ τῆς ἡμετέρας αὐ- λῆς ἀπεστείλαμεν πρὸς τὸ ἀνασῶσαι αὐτοὺς πρὸς ἡμᾶς καὶ τοῖς φρερίοις εἰπεῖν, ἐπὶ τοσοῦτον ἀργῆ- σαι ἐν τῷ Δυρράχιῳ, ἕως οὗ ἡ αἰθριότης ἡμῶν συν- τύχῃ τοῖς ἀποκρισιαρίοις τῆς βασιλείας σου καὶ διὰ τάχους ὕστερον σταλήσονται τὰ πλοῖα διὰ τὸ πε- ρᾶσαι αὐτοὺς ὡς ἡμᾶς. »

Φρεδερίκος βασιλεὺς, Ἰωάννη τῷ ἐπιφανεστάτῳ Γραικῶν βασιλεῖ.

« Προσθεῖναι γράμματα γράμμασι πολλὴν ἐκ δια- δοχῆς τὴν ἡδονὴν κομίζοντα, οὐ μόνον τοῖς κατὰ συγγένειαν οἰκειωμένοις καὶ καθαρὰ ἀγάπῃ συνδε- μεμένοις, ἀλλὰ καὶ τοῖς τυχοῦσι φίλοις πλείστην ἐκφέρει τὴν εὐθυμίαν. Διὸ τῇ καθαρᾷ ἀγάπῃ τῆς βα- σιλείας σου ἐπὶ τοῖς μικρῷ πρότερον μηνυθεῖσιν ἡ- μῶν προτερήμασι, καὶ τοῦτο αὐτὸ ὡς ἐπιλογὸν εἰς τέρψιν αὐτῆς γράφειν οὐκ ἀναδυόμεθα. Συγχαίρειν γὰρ ἴσμεν τὴν βασιλείαν σου ἐν πάσαις ταῖς εὐτυ- χίαις ἡμῶν, καὶ τοῖς προτερήμασιν ἡμῶν συνευφραίνεσθαι. Γνωρίζομεν τοίνυν αὐτῇ, ὅτι οἱ τῆς μάρ- κας καὶ Ῥωμανιόλας πιστοὶ ἡμῶν, τοῦ κρείττονος καὶ ἐπιτερπεστέρου μέρους τῆς Ἰταλίας ὄντος, μα- θόντες τὴν φανεράν ἀπάτην καὶ τὰς δολοπλοκίας, ἃς οἱ δοκοῦντες προεστάναι τῆς ἐκκλησίας ἔρραπτον καθ' ἡμῶν, καὶ τὰς ἐπιτοκίας, ἃς ἐποίουν καθ' ἐκά- στην τὸν ἡμέτερον βεβαιούμενοι θάνατον, καὶ τῆς ἡ- μετέρας εὐσταθείας καὶ εὐεξίας λαθόντες πληροφορίαν, ἅπαντες πρὸς τὴν ἡμετέραν ὑπομόλησαν δυσπορίαν. (*) Τὸ κάστρον δὲ Φίρμου τῆς μάρκας, ὅτι τῇ τοῦ τό-

(*) Σιγνοφόροι=σημαιοφόροι· τῶν δὲ δύο τελευταίων λέ- ξεων ἡ σημασία ἄδηλος.

(**) Βισ. Γ'. ιη'. 49, 25, 33, 38

(***) Τὴν εἰς Αἴγυπτον σταυροφορίαν τοῦ Λουδοβίκου Θ' αἰνίσσεται.

(†) Οἱ μοναχοί.

(*) Μᾶλλον εὐπορίαν.

που ἰσχυρότητι καλὸν, παπαδικῇ ἀτυχεστάτῃ καὶ ἀκεφάλῳ στρατιᾷ τοῖς ἡμετέροις ἐδόκει προστάγμασιν ἀνθεσθάναι, μὴ φέρον τὴν μυριάριθμον πληθύν τοῦ στρατοπέδου ἡμῶν, τὰς στρατιωτικὰς τε φάλαγγας καὶ πεζικὰς τάξεις, καὶ τοξοτῶν ἀπειραγένη ἑτερογλώσσων ἐθνῶν, ἐξ ὧν πᾶς ὁ χῶρος ἐκεῖνος ἐκατελάδετο καὶ τὸ κάστρον περίξ ἐστενοχωρεῖτο, βία πεισθέντες οἱ ἐντὸς, τῆς ἀνάγκης κατεπειγούσης αὐτοῦς, αὐτὸ ἡμῖν παρέδωκαν, καὶ αὐτοὶ ὡς δέσμιοι πρὸς τοὺς περὶ ἡμᾶς παρεγένοντο Πόλεις, κάστρα, χῶραι καὶ ὀχυρώματα, ἃ παπαδικῇ δολιότητι ἀπὸ τῆς ἡμετέρας παρέκλιναν βασιλείας, τὸ ψεῦδος ἀφέντες τῇ ἀληθείᾳ προσέδραμον. Ἡ ἄνω δ' Ἰταλία, ῥωννυμένη τῇ τῆς πίστεως ἡμῶν σταθερότητι, ὅλη προαιρετικῶς τοῖς ἡμετέροις θεσπίσμασιν εἴκει. Οἱ νεωτερίσαντες δὲ τῇ ὁμοίᾳ πλάνῃ ἐν τῇ Ἀλαμανίᾳ καὶ εἰς ἀδόκιμον γοῦν ἐκστήσαντες ἑαυτοὺς, ἐκ τόπου εἰς τόπον ὑπὸ τῆς δυνάμεως τοῦ περιποδήτου ἡμῶν υἱοῦ, τοῦ ῥηγὸς Κορράδου, πολεμικῶς διωκόμενοι, οὐ σθένουςι τόπον εὑρεῖν εἰς ἀποκρυβὴν αὐτῶν. Οὕτω γοῦν ἡ ἐκ θεοῦ βασιλεία ἡμῶν, τῇ ἄνωθεν προμηθίᾳ κρατυνομένη, τὸ ὑπῆκον ἅπαν αὐτῆς ἐν εἰρήνῃ διέπει καὶ διευθύνει, ὃ οὕτως εἰς χαρὰν τῇ συγγενικῇ γνησίᾳ ἀγάπῃ τῆς βασιλείας σου διὰ τῶν παρόντων γνωρίζομεν. »

Μετατυπώσαμεν ἐκ τοῦ προχείρου τὰς ἐπιστολάς ταύτας, μὴ ἐπιχειρήσαντες σπουδαίαν τινα ἐπιδιόρθωσιν τοῦ κειμένου τοῦ Γερμανοῦ ἐκδότη, ἂν καὶ τὸ κείμενον τοῦτο ἦναι ἐνιαχοῦ προδήλως ἡμαρτημένον· ἀλλ' ἵνα διορθωθῇ ἐπιτυχῶς εἶδει ν' ἀντιπαρεβληθῇ πρὸς τὸ χειρόγραφον. (*) Περὶ τοῦ Ἰωάννου Βατάτσου, πρὸς ὃν ἀπευθύνονται αἱ τρεῖς τελευταῖαι καὶ κυριώτεραι ἐπιστολαὶ καὶ ὅστις ἦν εἰς τῶν ἐξοχωτέρων ἀνδρῶν τοῦ ἐλληνικοῦ μεσαιῶνος, θέλομεν ὁμιλήσαι ἐν τῇ συνεχείᾳ τῆς περὶ τῶν Σταυροφοριῶν πραγματείας ἡμῶν· ἀλλ' ἵνα δώσωμεν ἀπὸ τοῦδε ἔννοιάν τινα τοῦ ἀνδρὸς ἐκείνου, ὃν τοσοῦτον ἐτίμα καὶ περιποιεῖτο ὁ πολύτροπος τῆς δύσεως αὐτοκράτωρ, παραθέτομεν τὴν κρίσιν τοῦ Γάλλου ἱστοριογράφου Λεβὼ, ἧς ἀδυνατοῦντες νὰ ἐκφράσωμεν τὴν ὅλην δύναμιν, ἀντιγράφομεν καὶ αὐτὸ τὸ πρωτοτύπου χάριν τῶν εἰδότην τὴν Γαλλικὴν.

C'était un génie de premier ordre, l'égai le Leob, qui joignait à une valeur héroïque une prudence consommée. Grand homme d'état et

grand homme de guerre, mesuré dans les conseils, actif dans l'exécution, sans précipitation comme sans négligence, il apercevait avec justesse, dans les affaires, le point de maturité, qu'il savait préparer avec patience, et saisir avec promptitude. Marchant d'un pas assuré dans ses entreprises, il en avait prévu toutes les difficultés, et le moyen de les vaincre; et l'on peut dire que la Providence, qui voulait affliger la Grèce, sans la détruire encore, lui ménagea dans ses deux premiers princes, les ressources nécessaires pour se conserver. Il fallait d'abord de l'audace pour brusquer la fougue française; elle se trouva dans Théodore Lascaris. Vatace apporta la prudence et une vigueur soutenue, propre à donner au nouvel empire grec une assiette ferme et solide (*). Ὁ ἐστίν

Ἦν δὲ ὁ Βατάτσος ἀνὴρ δαιμονιώτατος, παρ' ᾧ ἀνδρεία ἡρωϊκὴ ἦν ἄκρα φρονήται κεκραμένη· μέγας περὶ τὰ πολιτικά, καὶ περὶ τὰ πολεμικά οὐκ ἦν ἥττον μέγας, περισκευμένος ἐν ταῖς βουλαῖς, ῥέκτης ἐν τῇ πράξει· μήτε τολμητής, μήτε μελλητής παρὰ καιρὸν, ἀλλὰ διακρίνων μὲν ἀπταιστώως τὰς ἀκμὰς τῶν πραγμάτων, ἃς ἐπετηδεύετο νὰ παρασκευάζῃ ἐπιμόνως καὶ νὰ ἀρπάξῃ εὐστόχως· βαίνων δὲ βήματι ἀσφαλεῖ εἰς τὰς ἐπιχειρήσεις αὐτοῦ. ὧν προέβλεπε καὶ ἐνίκα ἀπάτας τὰς δυσχερείας. Ὡστε δύναται τις εἰπεῖν, ὅτι ἡ Πρόνοια, θέλουσα νὰ θλίψῃ, οὐχὶ δὲ καὶ νὰ καταλύσῃ ἐτι τὴν Ἑλλάδα, παρέσχευ αὐτῇ, διὰ τῶν δύο πρώτων ἐν Νικαίᾳ βασιλέων, τὸν τρόπον τοῦ νὰ συντηρηθῇ ὧν ὁ μὲν Θεόδωρος Λάσκαρις εἶχε τὴν τόλμην τὴν ἀπαιτουμένην ἵν' ἀντεπεξέλθῃ ῥαγδαίως κατὰ τῆς Γαλατικῆς ὁρμῆς, ὃ δὲ Βατάτσος προσήνεγκεν εἰς τὸ νέον κράτος τὴν ἀναγκαίαν πρὸς ἐξασφάλισιν αὐτοῦ σύνεσιν καὶ εὐσταθεῖ ῥώμην. »

Κ. Π.

ΠΕΡΙ ΤΙΓΡΙΔΟΣ

—ο—

(*) Ἐν τῇ τρίτῃ λ. χ. ἐπιστολῇ, σελ. Πανδώρας 426, στίλ. δεξιᾷ, στίχῳ 17 κἀνωθεν, τὸ κείμενον τοῦ Γερμ. ἐκδότης ἔφερεν, ὅτι μετὰ τῆς αἰρετικῆς συνοικίσεως ἐτρακταίσσαμεν. Διωρθώσαμεν τοῦτο γραμματικῶς γράψαντες μετὰ τῆς αἰρετικῆς συνοικίσεως ἐτρακταίσσαμεν, οὐδὲν ἥττον ἢ ἐννοεῖται εἰς πλημμελίᾳ· διότι ὁ Φριδερίκος δὲν διαπραγματεύθη καὶ δὲν συνωμολόγησε συνοικέσιον μετὰ αἰρετικῆς, ἀλλὰ μετὰ αἰρετικοῦ· ὥστε πρέπει νὰ ὑποθέσωμεν ὅτι τὸ πρωτότυπον ἔφερε μετὰ τοῦ αἰρετικοῦ ἢ τῶν αἰρετικῶν ἢ τῆς αἰρετικῆς βασιλείας συνοικέσιον ἐτρακταίσσαμεν.

Ἡ τίγρις, τὸ μᾶλλον αἰμοφόρον τῆς γῆς θηρίον, παρομοιάζει κατὰ τὴν μορφήν τὴν γαλλὴν, ἀλλὰ κατὰ τὸ ἀνάστημα εἶναι μεγαλητέρα καὶ αὐτοῦ τοῦ λέοντος, μετὰ τοῦ ὁποῦ, ὡς καὶ μετὰ τοῦ ἐλέφαντος, πολλάκις συμπλεκομένη ἀναδείκνυται τροπαιοῦχος. Καὶ τὸ μὲν μῆκος αὐτῆς, ἀπὸ τῆς ῥινὸς μέχρι τῆς ἄκρας τῆς οὐρᾶς, εἶναι εἰς ποδῶν, τὸ δὲ χρῶμα ζανθὸν μὲ μελαίνας γραμμὰς ῥαδωτὰς ἐκτεινομένας

(*) Τόπος.